

Πρόλογος

Το κείμενο που ακολουθεί γράφτηκε στα μέσα της δεκαετίας του 60' από τον τότε Δάσκαλο του χωριού Σελλών κ. Μπαρτζώκα Γεώργιο. Είναι μια σύντομη ιστορική αναδρομή των Σελλών και της Μηλιάς. Τα ήθη και έθιμα του τόπου όπως προλήψεις για τον νεκρό, δεισιδαίμονες συνήθειες, γαμήλια έθιμα, λατρεία (επικλήσεις). Καθώς επίσης και κάποιες αναφορές σχετικά με τον οίκο, την τροφή, τα μουσικά όργανα και την ενδυμασία. Παρουσίαση λέξεων και φράσεων από το λεξικό του λαού, μνημεία του λόγου (άσματα) κ.α.

ΣΕΛΛΑ - ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

1) Οι πρώτοι κάτοικοι:

Το όνομα των πρώτων κατοίκων του χωριού ήταν «Χαϊδεμένος». Με το πέρασμα του χρόνου και ύστερα από πολλά περιστατικά ξεχώρισαν τέσσερες μεγάλες «φάρες», επεκράτησαν τέσσερα ονόματα, ήτοι: Λαΐνης, Κοντογεώργος, Βλάχος και Μπάρλας. Το όνομα Λαΐνης επεκράτησε κυρίως από το μελαμψό χρώμα των μελών της οικογενείας, ή επειδή έφτιαχναν «λαΐνες» στάμνες. Το όνομα Κοντογεώργος δόθηκε γιατί κάποιος από τα αδέρφια της πρώτης οικογένειας που τον έλεγαν Γιώργο ήταν κοντός. Το Βλάχος παρέμεινε γιατί τα πρώτα μέλη της οικογένειας είχαν για κύρια ασχολία την κτηνοτροφία. Το Μπάρλας πιθανόν να δόθηκε γιατί έλεγαν πολλά λόγια, ή γιατί κάποιος από την οικογένεια τους ήταν βραδύγλωσσος. Επίσης κυριάρχησαν και μερικά άλλα ονόματα σε μικρότερη κλίμακα, όπως το όνομα Πεταρούδης. Το πρώτο τους όνομα ήταν Υφαντής, αλλά επειδή σε μία μέρα κάποιος από την οικογένεια πήγε από το χωρίο στο Μεσολόγγι με τα πόδια, σαν να επέταξε. Επίσης το όνομα Μαργιώτης έμεινε από κάποιον που πήγε σώγαμπρος σε μια Μαριώ και τον φωνάζανε συνεχώς «ο άντρας της Μαργιώς» ενώ το αρχικό του όνομα ήταν Φλώρος. Το επώνυμο Τάσιος προήλθεν από κάποιον που τον έλεγαν στο μικρό του όνομα Τάσο.

2) Το χωριό στην Τουρκοκρατία:

Ο πρώτος από τους «Χαϊδεμένους», που ζούσε στην εποχή της Τουρκοκρατίας, είχε πολλά πρόβατα και επλήρωνε σαν χαράτσι στον Τούρκο πασά της περιοχής που τον έλεγαν Παλιομπούρσα, κάθε χρόνο ορισμένα πρόβατα. Κάποτε λοιπόν ο Χαϊδεμένος χώρισε από το κοπάδι κάμποσα αρνιά-μανάρια, και είπε στα παιδιά που βοσκούσαν τα πρόβατα, να πουν στον πασά να μην πάρει από τα μανάρια που ξεχώρισε. Σε περίπτωση όμως που θα πάρει, να τον ρωτήσουν πότε θα ξανάρθει. Ήρθε λοιπόν ο πασάς και χωρίς να ακούσει τους βοσκούς, πήρε από τα μανάρια. Την άλλη φορά, και πριν

ακόμα πλησιάζει ο πασάς στο κοπάδι ο Χαϊδεμένος παραφύλαξε κάπου και με το καριοφίλι του τον σκότωσε, και από τότε το μέρος εκείνο που σκοτώθηκε ο πασάς ονομάστηκε «Παλιομπούρσα». Όταν όμως οι Τούρκοι στρατιώτες του πασά έμαθαν το συμβάν ξεκίνησαν για να κάψουν το χωριό αλλά μια γριά από τους Μπαρλαίους που τους είδε από μακριά να έρχονται, άρχισε και χόρευε Και τραγουδούσε το παρακάτω συνθηματικό τραγούδι:

Κοπέλες και νυφάδες παρήτε τα μουλάρια
και βγάτε στα Καμάρια (μια τοποθεσία έξω απ' το χωριό)

Οι Τούρκοι κατάλαβαν το σύνθημα της και φτάνοντας την έκαψαν ζωντανή μέσα στην πλατεία του χωριού.

Μετά την απελευθέρωση, οι Τούρκοι φεύγοντας άφησαν συμφωνητικά <<ταπιά>> και κληροδοτούσαν την περιφέρεια του χωριού <<τσιφλίκι>> σε πολλούς και το μεγαλύτερο μέρος σε κάποιον Χατζόπουλο από το Καρπενήσι. Τελικά το 1920 το <<τσιφλίκι>> αυτό περιήλθε στην κυριότητα των κατοίκων κατόπιν αγοράς και σήμερα αποτελεί κτήμα τους.

3) Κοινότητα:

Την Μηλιά, με έδρα της Κοινότητος τα Σελλά. Παλαιότερα τα Σελλά είχαν περίπου τις 150 οικογένειες, ενώ η Μηλιά έφτανε τις 400 οικογένειες. Σήμερα βέβαια η μεν Μηλιά έχει εγκαταληφθεί τελείως και μόνον τρεις οικογένειες υπάρχουν, τα δε Σελλά αριθμούν περίπου τους 230 κατοίκους.

A. Μνημεία του λόγου

1) Άσματα: Σε κάθε γλέντι και κάθε χαρά και γενικά σε κάθε γιορταστική ημέρα τραγουδούσαν ορισμένα τραγούδια πάντοτε με το στόμα και κάποτε με την συνοδεία οργάνων. Μερικά από αυτά είναι όπως τα παρακάτω:

Σαν άλλου δεν εζούλεψα δω στουν απάνου κόσμου
σαν τ' αλουγου του γλήγουρου και του γουργό ζουβγάρι.
Ν' ανοίξου το χειλάκι μου να ειπώ 'να τραγουδάκι

να νουστημήνη κι ού χουρός να μπούν ού κόσμους ούλους
... προυστά χουρεύουν οι όμουρφες κι πίσου οι μαυρομάτες
κι ου Βασιλιάς ηξέβγαινη στου άλουγου καβάλα
του φάρου του κουντουκρατεί κι του χορό αγναντεύει
να μη 'χει γένου βασιλιάς να μη 'χει γένου Ρήγας
να πιάνουμαν να χόρευα από Σερβοπούλας χέρι.

Άσπρα μου πουλιά μωρέ ν' άσπρα μου πουλιά
μαύρα μου χελιδόνια μην τον είδατε

Γέρο - Λύγκομ' μην τον είδατε.
Μωρέ μην τον είδατε τον απαντήσατε
τον Λύγκο τον λεβέντη τον αρχιληστή
Γέρο - Λύγκο μ' τον αρχιληστή.

Εψές τον είδαμε τον απαντήσαμε
σε μια βλαχοκαλύβα που τρώει και πινε
Γέρο - Λυγκο μ' που τρώει και πινε.

που τρωε και πινε μωρέ που τρωε και πινε
αρνιά και γουρνοπούλες και γλυκό κρασί.
Γέρο - Λυγκο μ' και γλυκό κρασί.

Και τον κέρναγαν πεντ' έξι βλαχοπούλες
κι η μικρότερη η ομορφότερη
κρυφά τον κουβεντιάζει δεν παντρεύεσαι, δεν προξενεύεσαι
δεν παίρνεις βλαχοπούλα σαν και μένα νε
Γέρο - Λύγκο μ' σαν και μένα νε.

Μωρέ δεν παντρεύομαι δεν προξενεύομαι
δεν παίρνω βλαχοπούλα σαν και σένα νε
μωρέ σαν και σένα νε.
Έχω ένταλμα κατασχετήριο απ' το βασιλιά
μωρέ απ' τον Βασιλιά.

Βγήκα ψηλά στον Όλυμπο Θανάση Θανάση
κι αγνάντεψα τρογύρου μωρέ Βλάχο-Θανάση
τρογύρου γύρου θάλασσα Θανάση Θανάση

ωχ κι από στεργιά Αρβανίτες μωρέ Βλάχο-Θανάση
μπροστά να πάγου σκιάζομαι πίσω να μείνου φοβάμαι
Σαν πίσου - πίσου γύρισα κατά παλιά λιμέρια
κι εκεί ήταν μνήματα πουλλά δασά αράδα αράδα
και 'να μνήμα ήταν ξεχωριστά μακρύρα από τα'άλλα
δεν το είδα κι του πάτησα απάνου στου κιφάλι

Ακούω το μνήμα κι βουγκάη, βαρειά αναστενάζει.
Αν είσαι Τούρκος πάταμε, Ρουμιός καταλιωσέ με
αν είσαι από το αίμα μου σκύψε να φιληθούμε.

Χελιδονάκι θα γενώ στην Αραπιά να πάω
να πάρω έναν αραπηννά στέκω ορθή να τον κερνάω
να τραγουδάω να πίνη και να βαρώ τον τάμπουρα
και 'κείνος να χορεύη κ.λ.π.

Έλιο τον ήλιο αγνάντευα πως πάει να βασιλέψη
κι η χάρη πουχει τον καϋμό τα πέλαγα αγναντεύει
καράβια που μόλις έραξαν, βαρκούλες π'αρμενίζου
Μην είδατε τον άντρα μου τον πόνο της καρδιάς μου
Μπορεί και να τον είδαμε, μα ποιος τότε γνωρίζη;
Ήταν ψηλός, ήταν λιγνός, ήταν καγκελοφρύδης,
είχε ελιά στο μάγουλο, ελιά στην αμασχάλη.

Μια γαλαζουφουρημένη μουχη την καρδιά καμμένη,
δεν μπορού να τη γελάσου του χειράκι της να πιάσου
κι μ' ουρμήνεψε μια θειά της, μια πρωτοξαδερφιά της
Στου χουρό που θα χουρεύη πιάστηνε από το χέρι
πιάστηνε από του χέρι κι αν την δης και πάρη πέτρα
άσε το χορό και φεύγα, κι αν την δης και κοκκινίση
πάλι εσένα θ' αγαπηση, κι αν την δης και πάρη χώμα
έχε την ελπίδα ακόμα.

Το χορό δεν τον αφηνου μα τον Άγιου - Κωνσταντίνου,
Μα τον Άγιου - Αηγιάννη, ο χουρός πάγει γαϊτάνι,
Μα τον Άγιου τον Αντρέα πάγει πλατέα,
Μα τον Άγιου τον Αλέξη, ο χορός ώσπου να φέξη,
Μα τον Άγιου τον Θανάση, ο χουρός δε θα χαλάση.

Σήμερα μωρέ σημερα
σήμερα Χριστός ανέστη.
Σήμερα Χριστός ανέστη
κι αύριο αληθώς ανέστη.

Σημερα μωρέ σήμερα
σήμερα τα παλληκάρια.
Σήμερα τα παλληκάρια
στέκουνε σαν τα λιοντάρια.

Σήμερα μωρέ σήμερα
σήμερα και οι παπάδες.
Σήμερα και οι παπάδες
στέκονται σαν δεσποτάδες.

Στου παπά την πορτοπούλα
κάθεται η παπαδοπούλα.
Νάχα εγώ τι παπαδοπούλα
κι ο παπάς την πορτοπούλα.

Στου παπά τα μπαλκονάκια κάθονταν
δυό μαύρα μάτια.
Νάχα εγώ τα μαύρα μάτια
κι ο παπάς τα μπαλκονάκια.

Στου παπά τα παραθύρια
κάθονται δυο μαύρα φρύδια.
Νάχα εγώ τα μαύρα φρύδια
κι ο παπάς τα παραθύρια.

Στου παπά την κρεβατίνα
Κρέμεται μια προβατίνα.
Νάχα εγώ την προβατίνα
Κι ο παπάς την κρεβατίνα.
Πως τρέμει το καρόφυλλο
Ψηλά στην καρπούλα.
τρέμει και η καρδούλα μου
για την παπαδοπούλα.

Πως τρέμει του λαγού η καρδιά
Και τ'αλαφιού το νύχι,
τρέμει και η καρδούλα μου
για του παπά την νύφη.

2) Παραδόσεις πιστευόμενες ως αληθείς:

Στη Μηλιά κάποτε έτυχε μέσα σε ένα χρόνο να γίνουν 40 νυφάδες. Υπήρχε δε έθιμον κατά τα πανηγύρια να χορεύουν όλα τα νιόγαμπρα στην πλατεία του χωριού. Έτσι λοιπόν και στο πανηγύρι της Αγίας Παρασκευής εκείνη την χρονιά, πιάστηκαν να χορέψουν τα 40 ζευγάρια και απάνω στον χορό κάποιος πάτησε την λυμμένη καλτσοδέτας μιας νύφης και έγινε τότε παρεξήγηση μεταξύ των και χτυπώντας ο ένας τον άλλον, έφτασαν παρά κάτω από το χωριό αφού σκοτώθηκαν πολλά άτομα. Από τότε η τοποθεσία επήρε το όνομα «Φονικό» και σώζεται μέχρι σήμερα. Όσοι δε γλύτωσαν απ' αυτή την καταστροφή στο «Φονικό» έφυγαν και πήγαν στην Μικρά Ασία και έμειναν σε ένα χωριό που το ονόμασαν «Κόκκινη Μηλιά» το οποίο όπως λένε βρήκαν και άτομα του χωριού, υπηρετούντες ως στρατιώτες στον μικρασιατικό πόλεμο. Μερικοί όμως πήγαν στην Πελοπόννησο και πολύ λίγοι μείνανε στο χωριό.

3) Λέξεις και φράσεις εκ του λεξικού του λαού:

Σκαμνί (ξύλινο χαμηλό κάθισμα), σεντούκι (ξύλινο καλοφτιαγμένο κιβώτιο για ρούχα), τσουκάλα (κανάτα χαλκοματένια), γαβάθα (πιάτο βαθύ Πήλινο), κούτλας (καραβάνα χαλκοματένια με ουρά), τάσι (σουπιέρα χαλκοματένια), σαγάνι (πιάτο χαλκοματένιο), κακάβι με αρβάλι (κατσαρόλα με χερούλι σιινήθως το κρεμούσαν από το πάτερα ξύλινο δοκάρι) σε μια κλειδέρα (κάτι σαν μπαστούνι ανάποδα τοποθετημένο), νταβάς (μικρό ταψάκι χαλκοματένιο), τέτζερης (κατσαρόλα χαλκοματένια), χλιάρια (κουτάλια), βαρέλα (μικρό βαρελάκι για νερό), τσίτσα (μικρή βαρέλα για κρασί), αμπάρι (κασόνι ξύλινο για όσπρια και σιτηρά) παγούρι (δοχείο μολυβένιο για ρακή), ταγάρι ντρουβάς (σακκούλι με φούντες), σοφράς (χαμηλό τραπέζι στρογγυλό), πλαστήρ (στρογγυλό ξύλο επίπεδο για άνοιγμα φύλλων), κορίτα (σκάφη πλυσίματος φτιαγμένη από χοντρό ξύλο σκαμμένο), σκαφίδι (σκάφη για

πλύσιμο), πριόβολος (τσακμάκι με στουρνάρι), πλακίδι (θηλυκό κοτόπουλο), καλαθίσματα (χαιρετισμός διά χειραψίας) .

B) Κατά παράδοσιν πράξεις και ενέργειαι του ανθρώπου:

1) Ο οίκος: Τα σπίτια ήσαν μονόπατα συνήθως και λίγα δίπατα και είχαν το τζάκι στη μέση για να πυρώνη παντού η φωτιά και πολλές φορές εχρησίμευε και για φωτισμό του σπιτιού. Σ' αυτήν την γωνιά έψηναν το ψωμί και μαγείρευαν και καμιά φορά το έστρωναν και στο χορό γύρω από τη φωτιά. Καιγανε συνήθως ξύλα κέδρινα για περισσότερο φως και για οικονομικώτερα.

2) Τροφή: Συνηθισμένη τροφή ήταν το χοιρινό κρέας (καπνισμένο), τσιγαρίθρες, λουκάνικα, όσπρια, μπομπότα, κοσμάρι, κουρκούτι, κατσαμάκι, τραχανάς, κότες, κατσίκια, αρνιά, γάλα τριψάνα, τυρί, βούτυρο, γιαούρτι, κλουτσοτύρι, μυζήθρα, ξυνόγαλα, μπερμπελόνια, χόρτα (λάχανα) του αγρού.

3) Ενδύματα, κόμμωσις, καλλωπισμός: Και για τους άντρες και για τις γυναίκες, η ενδυμασία, η κόμμωσις και ο καλλωπισμός γενικά, αποτελούσαν το κύριον μέλημά τους. Η χωρίστρα για τα κοντά μαλλιά των αντρών, και οι κοτσίδες για τα μακριά μαλλιά των γυναικών, δεμένες με ένα κόκκινο σκοινάκι σταυρωτά πάνω από το μέτωπο ήταν το συνηθέστερο στην εποχή τους. Σκούφια μαύρη φορούσαν οι άντρες, οι δε γυναίκες φορούσαν καφέ μαντήλι εκτός από τις χήρες που φορούσαν μαύρο. Οι άντρες έφεραν και μουστάκι μεγάλο περιποιημένο.

Άλλα ενδύματα που φορούσαν ήταν: Κάλτσες μακρυές άσπρες μέχρι πάνω από τα γόνατα, συγκρατούμενες από της ζώνης που υπήρχε εσωτερικώς του υποκαμίσου. Υποκάμισο μακρύ μέχρι πάνω από τα γόνατα, με μακριά μανίκια, συνήθως άσπρο. Μέσα από τα μανίκια φορούσαν μάλλινα στενά μανίκια με ξόπλια (κεντημένα). Πάνω από το υποκάμισο φορούσαν γιλέκο, μαύρο συνήθως και με ωραία κεντημένα κουμπιά, πάνω δε από αυτό φορούσαν άλλο γιλέκο με μανίκια (μόνον για

φιγούρα) τα λεγόμενα τσιπούνια. Ένα ρολοί με καδένα κρεμάμενη υπήρχε στο τσεπάκι του μέσα γιλέκου συμπλήρωνε την όμορφη εμφάνιση. Στην μέση εφέρετο το ζωστάρι και πάνω από αυτό το σελάχι που το φορούσαν μόνον με φουστανέλλα και όχι με σχέτο υποκάμισο. Στο σελάχι υπήρχαν: μαντήλι, μαχαίρι, φλογέρα, λεπτά, καπνός, πίπα, και πριόβολος για την φωτιά. Τον χειμώνα φορούσαν πατατούκα (σακκάκι χοντρό) και κοντόκαπα φτειαγμένη από τράγιο μαλλί. Στα πόδια έφεραν μάλλινες κάλτσες (τσουράπια) μέσα από τις καλές που ήσαν βαμβακερές και τεντώνονταν καλά πιασμένες από τις στάφες (λουράκι κάτω από το πέλμα) και από την ζώνη. Κάτω από τα γόνατα στερεώνονταν οι καλτσοδέτες που λέγονταν και βοδέτες και είχαν χρώμα μαύρο και με μια φουντίτσα που τακτοποιούνταν έτσι που να κρέμεται από το έξω μέρος της γάμπας. Τσαρούχια συνήθως κόκκινα προκιαστά με φούντα πλούσια.

Γυναικεία ενδύματα ήσαν: Υποκάμισο άσπρο μακρύ μέχρι τους αστράγαλους και με μανίκια φαρδιά κεντημένα χαμηλά και στο στήθος (τραχλιά). Εσωτερικώς του υποκαμίσου εφέρετο μάλλινη φανέλλα, κεντημένη στα μανίκια. Κάλτσες κοντές κάτω από τα γόνατα παρδαλές με κεντήματα (ξόπλια). Τσαρούχια κόκκινα με φούντες. Καθημερινώς δε φορούσαν μάλλινες μακριές και πάνω από τα υποκάμισα, που έφερναν κόκκινα γαϊτανάκια και δεν είχαν μανίκια Από πάνω έριχναν την κοντόκαπα με τα μανίκια πίσω όπως τα τσιπούνια. Η ποδιά ή κόκκινη ή μαύρη, εσυμπλήρωνε την όλη εμφάνιση, που ήταν κεντημένη με γαϊτανάκια, χωρίς βέβαια να παραλείπονται τα ασημικά τα φλουριά, τα σκουλαρίκια και οι μαντήλες με τα φλουριά.

4) Το παιδί: Η έγκυος δεν επιτρέπεται να πάει σε κηδεία. Δεν επιτρέπεται ακόμη να πάει σε στέφανα, γιατί ή η νύφη θα προκόψει ή το παιδί της.

5) Γαμήλια έθιμα: Η προξενιά κατά κύριον λόγον γινόταν με προξενητάδες, οι οποίοι μετά από την κουβέντα εάν συμφωνούσαν έδιναν τα χέρια και έτρωγαν και έπιναν για να επισημοποιηθεί ο λόγος τους. οριζόταν η ημερομηνία του γάμου και συνήθως αυτή ήταν Κυριακή. Από την Δευτέρα

λοιπόν πριν της Κυριακής του γάμου η νύφη καλούσε τα κορίτσια του χωριού και πρωί πρωί έβαζαν τα σκαφίδια για το πλύσιμο των προικιών. Την Τετάρτη τα σιδέρωναν και εν συνεχεία γινόταν έκθεσις αυτών και κέρασμα από τους καλεσμένους καθώς και από τον γαμπρό. Την Παρασκευή τα κορίτσια χαλούσαν τα προικιά και τα μάζευαν μπαλότα (μπάλες) και τα φόρτωναν στα ζώα για το σπίτι του γαμπρού ή στο σπίτι όπου επρόκειτο να μείνουν τα νεόνυμφα.

Από την Τετάρτη όμως και στο σπίτι του γαμπρού και στην νύφη ανάπιαν τα προζύμια, αφού πρώτα κοσκίνιζαν το αλεύρι οι παρευρισκόμενοι νέοι και νέες με την προϋπόθεση ότι οι γονείς τους ζούσαν και οι δύο και πάντοτε ο αριθμός των κοσκινιζόντων να είναι μονάς. Μέσα στο κοσκινισμένο αλεύρι οι καλεσμένοι πετούσαν λεπτά λέγοντας ευχές περί ευτυχίας και αγάπης των μελλονύμφων. Από το ζυμάρι μετά αυτό έπαιρναν όλοι και ότι τύχαινε στον καθένα τους το κρατούσαν. Στα προζύμια αν τυχόν πήγαινε ο γαμπρός στο σπίτι της νύφης τον καρβουνίζανε.

Την Παρασκευή πολλές γυναίκες μαζί πήγαιναν για ξύλα στο λόγγο και αυτά προορίζονταν για τα φαγητά του γάμου. Πριν από τις γυναίκες πήγαινε ο φλάμπουρας (ένα καλάμι με σταυρό στην κορυφή, δύο μήλα και ένα πορτοκάλι μπηγμένα στο σταυρό και λίγα μονόλεπτα κρεμασμένα με κόκκινη κλωστή στο σταυρό), και όλοι μαζί ετραγουδούσαν χαρούμενα τραγούδια του γάμου. Την ίδια μέρα καλούσαν τους χωριανούς για τον γάμο και αν το χωριό της νύφης όπου θα πήγαιναν ήταν σε άλλο χωριό, τότε το συμπεθεριό ξεκινούσε από το χωριό του γαμπρού, το Σάββατο και επέστρεφαν πάλι την Κυριακή το απομεσήμερο. Αν πάλι ήταν κοντά το χωριό της νύφης τότε ξεκινούσαν ανήμερα την Κυριακή.

Το βράδυ του Σαββάτου και στα δύο σπίτια γινόταν τραπέζι για τους καλεσμένους του γάμου, που όλοι τους προσέφεραν κρέας, ψωμί και κρασί, και γλεντούσαν μέχρι πρωίας. Τα ψωμιά ήταν στολισμένα με λουλούδια και τα έλεγαν «προβέντες».

Το πρωί της Κυριακής και λίγο προτού να ξεκινήσει ο γαμπρός για το σπίτι της νύφης, ο μπαρπέρης εξύριζε τον

γαμπρό, ενώ τραγουδούσαν όλοι μαζί από γύρω με το στόμα

(χωρίς όργανα):

Αγάλι αγάλια μπαρμπέρη του ξουράφ
μη μας κόψης του γαμπρό.
κι μας γελάη του συμπεθεριό
θα πάμε σε ξένο χωριό.

Πριν από το γαμπρό πήγαιναν στο σπίτι της νύφης τρεις κλουριαραίοι ενώ το υπόλοιπο συμπεθεριό με τον γαμπρό περίμεναν πιο έξω από το σπίτι της. Ο πρώτος από τους κλουριαραίους πόδαινε την νύφη, ο δεύτερος τσάκαγε μια κουλούρα, χαρακωμένη λίγο με το μαχαίρι, πάνω στο κεφάλι της νύφης. Μετά τους έζωνε με ζωσίματα, ενώ αυτοί πηγαίνοντας δεν έλεγαν ούτε καλήμέρα, παρά μόνον τουφεκούσαν στο δρόμο τους.

Τότε ξεκίναγε το συμπεθεριό με το γαμπρό και τουφεκώντας έφθανε στο σπίτι της νύφης, και οι συγγενείς της νύφης και οι καλεσμένοι τους ρωτούσαν αστειευόμενοι που πάνε και τι γυρεύουν, τραγουδώντας το παρακάτω τραγούδι:

Τίνος είν' τα φλάμπουρα
τα άσπρα και τα κόκκινα
Του κυρ' γαμπρού είν' τα φλάμπουρα,
τα άσπρα και τα κόκκινα.

Τι έχασε τι γύρευε ετούτο τ' αρχοντόπουλο
κι έρχεται γυρεύοντας;

Τι περδικούλα τ' έχασε
κι έρχεται γυρεύοντας.

Μα η πέρδικα δεν ειν' εδώ
πάει για ξύλα για νερό.

Παίζω μήλο παίζω ρόϊδο
παίζω κόκκινο σταφύλι. (και αμέσως πετάει το μήλο η νύφη)

Ακολουθεί κέρασμα όλων με μεζέδες ή ρακή και μετά ετοιμάζονταν για τη εκκλησία. Ο γαμπρός πήγαινε πρώτος στην εκκλησία και περίμενε την νύφη με λουλούδια στο χέρι, που την έφερναν κρατώντας από τους αγκώνες δύο στενοί συγγενείς της, και κατά προτίμηση, ο πατέρας της και ο αδερφός της. Μετά τα στέφανα επακολουθούσε χορός στην πλατεία του χωριού μπροστά στην εκκλησία. Αμέσως έφευγαν όλο το συμπεθεριό μαζί τώρα πια και η νύφη και πήγαιναν στο σπίτι του γαμπρού όπου όλα ήταν έτοιμα για την συνέχιση ενός τρικούβερτου γλεντιού, με χορούς, τραγούδια και μπόλικο κέφι.

Μόλις έφθαναν στο σπίτι του γαμπρού, κατ έβαζε ο πεθερός την νύφη από το μουλάρι και της έταζε μια πατωσιά χωράφι η ότι άλλο. Τότε αυτή κατεβαίνοντας πετούσε μήλα και κουφέτα τραγουδώντας οι συμπεθέροι:

Συμπεθέροι μου καλοί
πως αργήσατε πολύ;
Και οι συμπεθέροι απαντούσαν:
Ήταν η νύφη μας μικρή
και άργησε να στολιστή
Εδώ στου κυρ' γαμπρού την πόρτα
σα δασειά ειν' τα κυπαρίσσια.
Βάλτε αργιέψτε τα καμπόσο
να διαβή ο γαμπρός και η νύφη.

Το γλέντι άρχιζε αμέσως μετά και πάνω στο αποκορύφωμα της διασκεδάσεως οι βλάμηδες (σερβιτόροι) έφερναν το αρνι του νουνού στη σούβλα, με κουδούνια κρεμασμένα και αστειευόμενοι με όλους τους ομοτράπεζους του γλεντιού, σκάρωναν μια φάρσα σχετικά με το αρνί.

Την Δευτέρα πρωι σκορπούσε το συμπεθεριό και η νύφη πήγαινε με τα όργανα στη βρύση και αφού πρώτα την σταύρωνε και μετά την τάιζε ψωμοτύρι. Έπαιρνε ένα ποτήρι νερό και όλοι μαζί γύριζαν στο σπίτι για να βρέξει η νύφη τον γαμπρό που είχε μείνει στο σπίτι και έχοντας κι αυτός μια κούπα με νερό προσπαθούσε να βρέξει την νύφη.

Την Τετάρτη γαμπρός και νύφη πήγαιναν μαζί για χλωρό

κλαρί και πήγαιναν και στους συγγενείς τους μετά από επίσκεψη.

Την Κυριακή και οι δύο τους με άλλους στενούς τους συγγενείς πήγαιναν στα «πιστρόφια» στο σπίτι της νύφης. Και την άλλη Κυριακή οι συγγενείς της νύφης πήγαιναν «πίφλα» επίσκεψη, στο σπίτι του γαμπρού.

Αν τύχαινε να παντρευτούν δύο αντρόγυνα την ίδια μέρα, δεν έκανε να δει η μια νύφη την άλλη, μέχρι σαράντα μέρες.

Γάμος επίσης δεν έπρεπε να γίνεται σε δίσεκτο χρόνο, γιατί θεωρείται δυστυχημένος.

6) Προλήψεις για τον νεκρό:

Δεν έπρεπε να περάσει γάτα πάνω από τον νεκρό, γιατί θα βρυκολάκιαζε και τότε θα παρουσιαζόταν πρώτα στο σπίτι του και κατόπιν σε άλλα σπίτια. Τότε η γυναίκα του χάλευε τον παπά για να κάνει ξόρκια και του έριχνε και θερμό νερό (αλισίβα) για να φύγει και να πάει στην τρύπα του και τότε του έριχνε ξανά θερμό πάνω στην τρύπα για να μην ξαναβγεί.

7) Λατρεία (επικλήσεις):

Κάποτε στην περιοχή του χωριού έκανε πολύ καιρό να βρέξει και τότε έντυσαν ένα παιδί με λουλούδια από φροξυλιές που μόνον τα μάτια του φαίνονταν και περνώντας από σπίτι σε σπίτι του έριχναν νερό πάνω του κι αυτό έλεγε: «Βερβερίτσα περπατεί το Θεό παρακαλεί να μας ρίξει μπόλικη βροχή», και την ίδια μέρα το απόγευμα έβρεξε.

8) Δεισιδαίμονες συνήθειαι:

Το βράδυ των Χριστουγέννων έβαζαν ξύλα αγριοκερασιάς στην φωτιά, μαζί με άλλα ξύλα για να μυρίζουν και να μην έρχονται τα πάγανα (καλικατζάρια), μέσα στο σπίτι και ακόμη θυμιάτιζαν το σπίτι με λιβάνι πάνω σε μια φσάλα με θράκα.

Στην Αγιοβασιλιάτικη πίττα η νοικοκυρά έριχνε: ένα κέρμα, ένα λατσουδάγκαθο (φύλλο από έλατο), ένα πουρναρόφυλλο, ένα άχυρο και ο καθένας βρίσκοντας κάτι από αυτά το εξέταζαν λέγοντας πως είναι τυχερός, και αυτός που θα εύρισκε το κέρμα θα του έρχονταν λεπτά. Ενώ αυτός που του τύχαινε λατσουδάγκαθο του τρεχαν πρόβατα, με το πουρναρόφυλλο θα του' τρεχαν τα γίδια, και με το άχυρο θα

έκανε πολλά γελάδια.

Το βράδυ της Καθαροδευτέρας τα κορίτσια έφτιαχναν «αρμυρόκλουρα» και την έτρωγαν το ίδιο εκείνο βράδυ, για να ονειρευτούν τον καλό τους.

9) Μουσικά όργανα:

Συνηθέστερα ήταν: γκάϊδα, νταούλι, πίπιζα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ: Δια την συγκέντρωσιν των ανωτέρω πληροφοριών ευγενώς προσεφέρθησαν οι: Σταύρος Ν. Τάσιος και Αθανάσιος Κ. Κοντογεώργος ως και πλείστοι άλλοι κάτοικοι του χωριού, πιστεύοντες ότι τούτο ήθελεν αποτελέση ελάχιστην προσφοράν δια την κατά το δυνατόν διατήρησιν του λαογραφικού πλούτου της αγαπημένης μας Πατρίδος.

Ο Συλλέκτης

Γεώργιος Μπαρτσώκας Διδάσκαλος